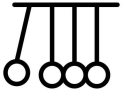

TURKEY'S UNHEARD VOICES

İran-ABD, İsrail Savaşı'nın İran Halkına Etkileri ve Toplumsal Beklentiler

POLITICS

İLBER EDİZ TÜRKYILMAZ

Giriş: Savaşın Gölgesinde Bir Ülke

Uzun yıllar boyunca biriken diplomatik krizler, İran'ın nükleer programı etrafında dönen uluslararası tartışmalar ve Orta Doğu'daki güç dengeleri üzerindeki rekabet, bölgedeki gerilimi yavaş ama sürekli bir şekilde artırmıştır. İran, ABD ve İsrail arasındaki ilişkiler uzun süredir karşılıklı güvensizlik ve sert siyasi söylemler üzerine kuruluydu. Bölgedeki vekâlet savaşları, ekonomik yaptırımlar ve diplomatik krizler bu gerginliği daha da derinleştirmiştir.

Şubat 2026'nın son günlerinde yaşanan gelişmeler, bu kırılgan dengenin tamamen bozulmasına yol açtı. ABD ve İsrail'in İran'a yönelik koordineli hava saldırıları, gerilimi bir anda savaş seviyesine taşıdı. Bu saldırılar yalnızca askerî hedefleri vurmakla kalmadı; aynı zamanda bölgesel güvenlik dengelerini de kökten sarsan bir gelişme olarak değerlendirildi.

İran Devrim Muhafızları Ordusu, bu saldırılara hızlı bir şekilde karşılık verdi. İsrail'e ve Körfez bölgesindeki ABD askerî üslerine yönelik füze ve insansız hava aracı saldırıları gerçekleştirildi. Bu karşılıklı saldırılar, çatışmanın hızla genişleme riskini ortaya çıkardı ve bölgeyi büyük bir savaş ihtimaliyle karşı karşıya bıraktı.

Savaşın en kritik gelişmelerinden biri ise İran'ın dinî lideri Ayetullah Ali Hamaney'in bu saldırılar sırasında hayatını kaybetmesi oldu. İran siyasi sisteminde dinî liderin sahip olduğu merkezi rol düşünüldüğünde, bu gelişme yalnızca askerî değil, aynı zamanda siyasi açıdan da büyük bir kırılma yarattı.

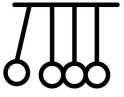
İran halkı bir yandan dışarıdan gelen bombardıman tehdidiyle yaşamaya çalışırken, diğer yandan yıllardır devam eden ekonomik kriz, siyasi baskılar ve toplumsal gerilimlerle mücadele etmektedir. Böyle bir ortamda savaş yalnızca devletler arasında yaşanan bir çatışma değil, milyonlarca insanın günlük hayatını doğrudan etkileyen büyük bir insani kriz hâline gelmiştir.

Savaşın İran Halkına Etkileri

Savaşın İran halkı üzerindeki etkileri tek bir boyutla açıklanamayacak kadar geniştir. Ortaya çıkan yıkım yalnızca askerî cephelerde yaşanan kayıplarla sınırlı değildir. Savaşın en büyük etkileri toplumun günlük yaşamında, ekonomik düzeninde, psikolojik dünyasında ve devletle olan ilişkilerinde görülmektedir.

Savaşın en hızlı hissedilen etkisi ekonomi alanında ortaya çıkmıştır. İran ekonomisi zaten uzun yıllardır uluslararası yaptırımların ve iç ekonomik sorunların baskısı altındaydı. Ancak savaşın başlamasıyla birlikte bu kırılgan yapı daha da sarsılmıştır. İran riyalinin değeri hızla düşmüş, enflasyon kontrol edilemez bir noktaya ulaşmış ve halkın alım gücü ciddi şekilde azalmıştır.

Bunun günlük hayatta da açık yansımaları görülmektedir. Pazarlarda fiyatların sürekli değişmesi, temel ihtiyaç ürünlerinin hızla zamlanması ve maaşların daha alınmadan değer

kaybetmesi birçok insan için yaşamı son derece zorlaştırmıştır. Özellikle dar gelirli, ekonomik olarak zayıf kesimler ve sabit maaşla çalışan insanlar için bu durum adeta bir hayatta kalma mücadelesine dönüşmüştür.

Gıda, ilaç ve temel ihtiyaç maddelerine ulaşmak birçok aile için artık sıradan bir alışverişten çok daha fazlası hâline gelmiştir. Bazı hastanelerde ilaçların bulunamaması, market raflarının zaman zaman boş kalması veya fiyatların insanların ulaşamayacağı seviyelere çıkması günlük hayatın sıradan görüntülerinden biri hâline gelmiştir. Bu durum toplumda büyük bir ekonomik güvensizlik ve bir o kadar da belirsizlik duygusu yaratmaktadır.

Savaşın etkileri yalnızca maddi kayıplarla sınırlı değildir. İran toplumunda devlet ile halk arasındaki ilişki de bu süreçte daha karmaşık bir hâl almıştır. Ocak 2026'da temel olarak ekonomik sorunlar nedeniyle başlayan protestolar kısa sürede ülke geneline yayılmış ve büyük gösterilere dönüşmüştür. Güvenlik güçlerinin bu protestolara sert müdahalesi çok sayıda insanın hayatını kaybetmesine, yaralanmasına, sakatlanmasına ve gözaltına alınmasına yol açmıştır.

Bu olayların savaşın hemen öncesinde yaşanmış olması toplumun hafızasında derin bir iz bırakmıştır. Bu nedenle birçok insan için devlet artık yalnızca güvenlik sağlayan bir otorite olarak görülmemektedir. Bazı kesimler devleti gerektiğinde kendi vatandaşlarına karşı güç kullanabilen bir yapı olarak algılamaktadır.

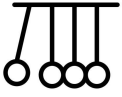
Bu durum savaş döneminde yapılan ulusal birlik çağrılarını da karmaşık hâle getirmektedir. Devlet dış düşmana karşı birlik çağrısı yaparken toplumun bazı kesimleri bu çağrıyı farklı değerlendirmektedir. İnsanlar bir yandan ülkelerinin dış müdahaleye uğramasına karşı çıkarken diğer yandan iç politikada yaşadıkları adaletsizlikleri ve baskıları da unutamamaktadır. Bu durum toplum içinde derin bir ikilem yaratmaktadır.

Savaşın psikolojik etkileri de oldukça ağırdır. Sürekli hava saldırısı tehdidi altında yaşamak ve geleceğin ne getireceğini bilmemek insanlar üzerinde büyük bir stres yaratmaktadır. Özellikle çocukların savaş görüntüleriyle büyümesi ve ailelerin sürekli bir belirsizlik içinde yaşaması uzun vadeli psikolojik travmalar oluşturabilir.

Bazı aileler güvenli bölgeler bulmak için göç etmek zorunda kalmış, bazıları ise sevdiklerinin güvenliğinden sürekli endişe ederek yaşamaya başlamıştır. Bu durum toplumda yaygın bir korku ve belirsizlik atmosferi yaratmaktadır.

İnternet ve iletişim ağlarının sık sık kesilmesi de bu süreci son derece zorlaştırmaktadır. İletişim kanallarının sınırlanması insanların hem dünyadan hem de birbirlerinden kopmasına yol açmaktadır. Aynı zamanda doğru bilgiye ulaşmanın zorlaşması, söylentilerin, doğru veya yanlış birçok bilginin hızla yayılmasına ve güvensizlik ortamının artmasına neden olmaktadır.

İran Halkının Toplumsal Beklentileri

Bütün bu zorluklara rağmen İran toplumunda güçlü bir değişim isteği görülmektedir. Son yıllarda ortaya çıkan toplumsal hareketler, halkın beklentilerinin daha gözle görünür bir biçimde ifade edildiğini göstermektedir.

2022 yılında başlayan “Jin, Jiyan, Azadî” hareketi bireysel özgürlükler ve insan onuru konusundaki talepleri ön plana çıkarmıştır. Daha sonra 2025 ve 2026 yıllarında gerçekleşen protestolarda ekonomik adalet talepleri bu özgürlük talepleriyle birleşmiştir. Böylece ortaya çıkan hareket daha geniş bir toplumsal değişim isteğinin ifadesi hâline gelmiştir.

Protestolara katılan gençler, kadınlar, işçiler ve emekliler farklı nedenlerle sokağa çıkmış olsa da ortak bir noktada buluşmaktadır: insan onuruna yakışır bir yaşam isteği. Bu nedenle günümüzde dile getirilen talepler yalnızca küçük reformlarla sınırlı değildir. Pek çok kişi daha köklü değişimler istemektedir.

"Reformist, muhafazakâr; oyun bitti" sloganı, halkın mevcut siyasi yapı içindeki gruplara olan güvenini büyük ölçüde kaybettiğini göstermektedir. Aynı zamanda sistem içindeki seçeneklerin artık yeterli görülmediğine dair güçlü bir toplumsal kanaati de yansıtmaktadır.

Halkın beklentilerinin merkezinde yer alan başka bir unsur ise ekonomik sorunlardır. Yüksek enflasyon, işsizlik ve para biriminin büyük değer kaybı günlük hayatı ciddi şekilde zorlaştırmıştır. Ancak birçok İranlı bu ekonomik sorunların yalnızca ekonomik nedenlerden kaynaklanmadığını düşünmektedir.

Bazı kesimler ülke kaynaklarının önemli bir bölümünün iç refah yerine bölgesel çatışmalara harcandığını ifade etmektedir. Bu düşünce “Ne Gazze ne Lübnan, canım İran'a feda” sloganında açıkça görülmektedir. Bu slogan, halkın dış politika ile kendi yaşam koşulları arasında doğrudan bir bağlantı kurduğunu göstermektedir.

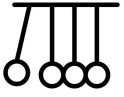
İnsanlar savaşların değil, barışın getirdiği refahın ön planda olduğu bir gelecek talep etmektedir. Çocuklarının başka ülkelere göç etmek zorunda kalmadığı, liyakatin önemli olduğu ve en önemlisi emeğin karşılığının alınabildiği bir toplum hayal etmektedirler.

Tüm baskılara rağmen toplum içinde dayanışma ve direniş duygusu da gelişmektedir. Protestolarda hayatını kaybeden insanların ailelerinin mezar başlarında şarkı söylemesi gibi olaylar, yasın aynı zamanda bir direniş biçimine dönüşebildiğini göstermektedir.

Bu durum toplumun kendi hafızasını canlı tutma çabasının bir parçasıdır. Yas yalnızca kaybın ifadesi değil, aynı zamanda unutmayı reddeden bir toplumsal hafıza biçimine dönüşmektedir. Bu dayanışma duygusu toplum içinde umutların tamamen kaybolmasını engelleyen önemli bir unsur hâline gelmiştir.

Sonuç ve Gelecek Perspektifi

Sonuç olarak İran-ABD/İsrail savaşı, İran halkı için zaten var olan ekonomik krizlerin, siyasi baskıların ve toplumsal travmaların daha da yoğunlaştığı bir döneme işaret

etmektedir. Savaş yalnızca yeni sorunlar yaratmamış, aynı zamanda mevcut sorunların daha ağır hâle gelmesine yol açmıştır.

İran halkı bir yandan dışarıdan gelen askerî saldırılarla, diğer yandan içeride yaşanan siyasi baskılarla karşı karşıya kalmaktadır. Buna rağmen toplum içinde daha iyi bir gelecek kurma umudu tamamen ortadan kalkmış değildir.

Bu umut bazen protestolarda atılan sloganlarda, bazen insanların birbirine destek olmasında, bazen de küçük direniş biçimlerinde ortaya çıkmaktadır. Bu durum toplumun tamamen sessizleşmediğini ve değişim arzusunun hâlâ var olduğunu göstermektedir.

Önümüzdeki süreç İran için her açıdan oldukça zorlu olacaktır. Ekonomik toparlanma, siyasi reform ve toplumsal barışın aynı anda sağlanması kolay görünmemektedir. Dinî lider Ayetullah Ali Hamaney'in ölümüyle ortaya çıkan güç boşluğu yeni siyasi mücadelelere yol açabilir.

Ancak İran'ın geleceğinin nasıl şekilleneceği büyük ölçüde halkın taleplerinin nasıl karşılık bulacağına bağlıdır. Eğer bu talepler dış müdahale senaryolarının gölgesinde kalmadan toplumun kendi iç dinamikleriyle ifade edilebilirse ülke için farklı bir gelecek ihtimali ortaya çıkabilir.

Bugün İran halkı savaşın ve ekonomik zorlukların gölgesinde yaşamaya devam etmektedir. Ancak tüm bu zorluklara rağmen daha özgür, daha adil ve daha onurlu bir yaşam umudu tamamen kaybolmuş değildir. Bu umut bazen bir sloganın içinde, bazen bir fısıltıda, bazen de bir annenin mezar başında söylediği bir şarkıda kendini göstermektedir.